

POSTANOWIENIE

Dnia 3 czerwca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania A. B.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 3 czerwca 2014 r.,
zażalenia odwołującej się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 stycznia 2014 r.,

1. oddala zażalenie,

2. przyznaje r. pr. W. M. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 14 stycznia 2014 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę A. B. o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 16 grudnia 2008 r., sygn. akt III AUa .../08, w sprawie z wniosku A. B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o prawo do renty rodzinnej.

Sąd Apelacyjny ustalił, że wyrokiem z dnia 16 grudnia 2008 r., Sąd Apelacyjny oddalił apelację A. B. od wyroku Sądu Okręgowego w R. z 29 maja 2008 r. Od powyższego wyroku przysługiwała skarga kasacyjna, której nie złożyła żadna ze stron postępowania.

W dniu 27 grudnia 2013 r. A. B. złożyła pismo zawierające wniosek o wszczęcie postępowania na podstawie art. 401 § 2, art. 403 § 2 i art. 408 k.p.c. i zmianę zaskarżonego orzeczenia w sprawie o przyznanie jej renty rodzinnej po zmarłym mężu L. N., zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 16 grudnia 2008 r., sygn. III AUa .../08. Skarżąca domagała się ponownego rozpoznania sprawy z uwzględnieniem wszystkich dokumentów przedłożonych po wydanym wyroku oraz zaistniałych sytuacji i zdarzeń z jej życia z L. N., jak również z uwzględnieniem postanowienia Sądu Okręgowego w R. z 16 czerwca 2011 r. Wnosiła o przyznanie jej renty rodzinnej po zmarłym mężu z uwagi na to, że spełnia wszystkie warunki do otrzymania renty rodzinnej, w tym warunek pozostawania we wspólności małżeńskiej.

W uzasadnieniu wniosku A. B. wskazała, że w postępowaniu zakończonym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 16 grudnia 2008 r. nie była na żadnym etapie sprawy reprezentowana przez fachowego pełnomocnika, sama zaś nie posiada wykształcenia prawniczego. Ponadto w 2008 r. zapadła na chorobę nowotworową, a emocje związane z przeżywaniem choroby (szok, trauma) nie pozwoliły jej na dalsze śledzenie i prawidłowe prowadzenie postępowania w sprawie. Skarżąca wskazała, że rozprawa przed Sądem Apelacyjnym odbyła się pod jej nieobecność, w konsekwencji pozostało wiele ujawnionych dokumentów i faktów, mających wpływ na wyrok w tej sprawie. Skarżąca podniosła, że choroba nowotworowa przeszkodziła jej w złożeniu wniosku o uzasadnienie wyroku z 16 grudnia 2008 r. oraz we wniesieniu skargi kasacyjnej w sprawie. Wobec powyższego, w ocenie skarżącej, z uwagi na to, że nie była ona należycie reprezentowana w sprawie, zachodzi podstawa wznowienia określona w „art. 401 § 2 k.p.c.”

Skarżąca podniosła, że wszystkie zastrzeżenia odnośnie prowadzenia postępowania sądowego w sprawie o przyznanie renty rodzinnej przedstawiła już we wniosku o wznowienie postępowania z dnia 13 lipca 2011 r. Wskazała, że po wyroku z 16 grudnia 2008 r. ujawniły się środki dowodowe, które w znaczący

sposób zmieniają obraz całej sprawy. Jako przedmiotowe środki dowodowe wskazała następujące dokumenty: skorygowany akt zgonu, zaświadczenie z wydziału geodezji o pozostawaniu we wspólności majątkowej małżeńskiej, karta zgonu L. N. oraz zaświadczenia ze szpitala o chorobie oraz o pozostawaniu w szpitalu przez L. N. do dnia śmierci. Skarżąca podniosła, że nie mogła skorzystać z przedstawionych środków dowodowych w postępowaniu, którego wznowienia żąda (art. 403 § 2 k.p.c.). Skarżąca wskazała, że o podstawie wznowienia postępowania dowiedziała się w dniu 9 grudnia 2013 r., w niesprecyzowanych okolicznościach. Powyższe pismo Sąd Apelacyjny zakwalifikował jako skargę o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 16 grudnia 2008 r.

Sąd Apelacyjny przedstawił, że skarżąca wskazała dwie podstawy wznowienia postępowania: brak należytej reprezentacji (art. 401 pkt 2 k.p.c.) oraz późniejsze wykrycie środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których skarżąca nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu (art. 403 § 2 k.p.c.).

Sąd Apelacyjny powołał stanowisko Sądu Najwyższego, że samo sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający ustawie nie oznacza, że skarga opiera się na ustawowej podstawie wznowienia, jeżeli już z samego jej uzasadnienia wynika, że podnoszona podstawa nie zachodzi; taka skarga podlega odrzuceniu na posiedzeniu niejawnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1999 r., II UKN 174/99, OSNP z 2001 r. nr 4, poz. 133, z dnia 29 stycznia 1968 r., I CZ 122/67, OSNCP 1968 z. 8-9. poz. 154, z dnia 16 października 2007 r., V CO 27/07 – GSP- Prz. Orz. 2009/2/165).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, rozpatrywana skarga nie została oparta na podstawie wznowienia określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c. Okoliczność, że przez cały czas trwania postępowania, zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 16 grudnia 2008 r., skarżąca nie była reprezentowana przez fachowego pełnomocnika, nie może prowadzić do przyjęcia, że skarżąca nie była należycie reprezentowana w sprawie. W toku prawomocnie zakończonych postępowania skarżąca nie domagała się ustanowienia profesjonalnego pełnomocnika. Skarżąca była informowana o wszystkich czynnościach sądu i

aktywnie uczestniczyła w toczącym się procesie do listopada 2008 r. Została prawidłowo powiadomiona o terminie rozprawy apelacyjnej, na którą się nie stawiała. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie stanowi podstawy wznowienia postępowania określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c. okoliczność, że po wniesieniu apelacji skarżąca dowiedziała się, że choruje na raka i wskutek przeżyć związanych z podjęciem leczenia oraz lękiem o własne życie nie angażowała się w postępowanie w sprawie. W ocenie Sądu Apelacyjnego jeżeli z uwagi na złą kondycję psychiczną skarżąca nie była w stanie dochować terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku z 16 grudnia 2008 r., po ustaniu przyczyny uchybienia terminowi powinna była złożyć wniosek o przywrócenie terminu do dokonania powyższej czynności procesowej. Nie uczyniła tego, a bezczynność skarżącej w powyższym zakresie nie może skutkować przyjęciem, że w sprawie pozbawiona była możliwości działania wskutek naruszenia przepisów prawa.

Sąd Apelacyjny powołał się na przepis art. 408 k.p.c. zgodnie z którym, po upływie lat pięciu od uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia, z wyjątkiem wypadku, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana. Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 16 grudnia 2008 r., stał się prawomocny z chwilą jego wydania (16 grudnia 2008 r.). Skarga o wznowienie postępowania zakończonego powyższym wyrokiem została złożona w dniu 27 grudnia 2013 r. - po upływie 5 lat od jego uprawomocnienia się.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego rozpatrywana skarga nie została oparta na podstawie określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c. Sąd Apelacyjny przyjął, że skarga została złożona po upływie terminu określonego w przepisie art. 408 k.p.c. i w związku z tym podlega odrzuceniu na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. jako spóźniona i nieoparta na ustawowej podstawie określonej w art. 401 k.p.c. W takiej sytuacji – w ocenie Sądu Apelacyjnego – bezprzedmiotowe jest badanie, czy skarga została oparta na podstawie określonej w art. 403 § 2 k.p.c.

W zażaleniu na powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego skarżąca zarzuciła naruszenie:

1) art. 410 § 1 w związku z art. 412 § 1 k.p.c. przez bezzasadne przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że wstępne badanie skargi o wznowienie postępowania stosownie do art. 410 § 1 k.p.c. obejmuje merytoryczne badanie, czy rzeczywiście

zachodzą podstawy wznowienia na podstawie sporządzonego przez stronę uzasadnienia (badanie dopuszczalności wznowienia). W ocenie żalącej się na tym etapie Sąd bada jedynie, czy skarżący wskazał ustawową podstawę wznowienia postępowania. Badanie, czy skarżący rzeczywiście merytorycznie wskazał ustawową podstawę wznowienia (badanie dopuszczalności wznowienia), odbywa się w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 412 § 1 k.p.c.;

2) art. 148 § 1 k.p.c. w związku z art. 45 ust. 2 Konstytucji RP, art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych oraz art. 42 § 2 i § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2013 r., poz. 427) przez rozpoznanie merytoryczne wniosku w przedmiocie wznowienia postępowania (merytoryczne zbadanie dopuszczalności wznowienia), na posiedzeniu niejawnym, podczas gdy brak jest przepisu proceduralnego uprawniającego Sąd do rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym co do badania dopuszczalności wznowienia. Taka sytuacja w ocenie żalącej się spowodowała pozbawienie możliwości obrony jej praw i w konsekwencji nieważność postępowania określoną w art. 379 pkt 5 k.p.c.

Żaląca się wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego w całości oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz żalącej się kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne.

Zgodnie z art. 407 § 1 k.p.c. - skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym; termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji - od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy.

Sąd Apelacyjny prawidłowo stwierdził, że skarżąca wskazała dwie podstawy wznowienia postępowania: brak należytej reprezentacji (art. 401 pkt 2 k.p.c.) oraz późniejsze wykrycie środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik

sprawy, a z których skarżąca nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu (art. 403 § 2 k.p.c.).

Zwrócić należy uwagę, że skarżąca sporządziła i nadała na pocztę wniosek o wznowienie postępowania w dniu 27 grudnia 2013 r., a dotyczył on wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 16 grudnia 2008 r. Wniosek został więc złożony po 5 latach od wydania prawomocnego wyroku; w ocenie Sądu Najwyższego również po upływie 3 miesięcy, o których stanowi art. 407 § 1 k.p.c. Należy bowiem wziąć pod uwagę, że już w dniu 23 listopada 2011 r. Sąd Najwyższy w sprawie sygn. akt III UZ 25/11, o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 16 grudnia 2008 r., wydanym w sprawie sygn. akt III AUa .../08, toczącej się na skutek odwołania A. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w przedmiocie prawa do renty rodzinnej, oddalił zażalenie odwołującej się na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 20 lipca 2011 r., sygn. akt III AUa .../11. W postanowieniu tym Sąd Najwyższy stwierdził, że iż wnioskodawczyni mogła przy dochowaniu należytej staranności już w trakcie postępowania przez sądem pierwszej i drugiej instancji powołać się na nieprawidłowe zapisy w akcie zgonu męża i doprowadzić do sprostowania dokumentu w tym zakresie. Nie sposób zatem potraktować podnoszonej okoliczności jako takiej, o której wnioskodawczyni wiedzieć nie mogła z obiektywnych przyczyn. Tylko zaś taka okoliczność stanowi podstawę wznowienia postępowania w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. Istotą sporu w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem nie było miejsce zamieszkania L. N., lecz stwierdzenie wspólnego pożycia A. B. i L. N. w chwili śmierci męża wnioskodawczyni, jako przesłanki nabycia przez nią prawa do renty rodzinnej w świetle art. 67 ust. 1 pkt 3 oraz art. 70 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Ten zaś fakt ustalany był na podstawie zeznań świadków i samej wnioskodawczyni, a nie na podstawie aktu zgonu jej męża. Nie sposób więc przyjąć, iż akt zgonu L. N. był środkiem dowodowym (i to istotnym) w wyjaśnianiu powyższej kwestii, a zmiana treści tego dokumentu mogła spowodować wydanie innego rozstrzygnięcia o uprawnieniach rentowych skarżącej.

Sąd Najwyższy rozpoznający niniejsze zażalenie uznał, że już w trakcie postępowania zakończonym cytowanym orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2011 r., wnioskodawczyni – reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, miała możliwość wszechstronnych konsultacji kwestii prawnych związanych ze sprawą i już wówczas wiedziała o wszystkich podstawach wznowienia postępowania. Trzymiesięczny okres na wniesienie skargi o wznowienie postępowania upłynął więc najpóźniej w dniu 23 lutego 2012 r. Nie ulega też wątpliwości, że skarga o wznowienie postępowania została też wniesiona po upływie pięciu lat od wydania prawomocnego wyroku, co prawidłowo wziął pod uwagę Sąd Apelacyjny; natomiast kwestię tę pomija zażalenie.

Stosownie do art. 410 § 1 k.p.c. Sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie.

Ponieważ niniejsza skarga została wniesiona po upływie przepisanej terminu – Sąd Apelacyjny w sposób prawidłowy ją odrzucił. Konstancja ta prowadzi do konkluzji, iż nie doszło do naruszenia przepisów wskazanych w zażaleniu, gdyż nie było potrzeby analizowania sprawy w aspekcie merytorycznym.

Dodatkowo można wskazać, że w postanowieniu z dnia 16 stycznia 2014 r. Sąd Najwyższy w sprawie IV CZ 105/13 (LEX nr 1433605) zajął stanowisko, iż przewidziana w art. 410 § 1 k.p.c. kontrola skargi o wznowienie postępowania obejmuje badanie, czy skarga została oparta na ustawowych podstawach wznowienia oraz czy powołana w skardze podstawa wznowienia rzeczywiście zachodzi. W wyniku przeprowadzenia tej kontroli skarga o wznowienie postępowania ulega więc odrzuceniu nie tylko wtedy, gdy została ona oparta na innej podstawie wznowienia niż wskazana w ustawie, lecz także wtedy, gdy podstawa wznowienia sformułowana w sposób odpowiadający ustawie w rzeczywistości nie występuje.

Mając powyższe na uwadze, z mocy art. 394¹ § 1 i 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. orzeczono o oddaleniu zażalenia.

O kosztach wywołanych wniesieniem skargi o wznowienie postępowania w sprawie dotyczącej renty rodzinnej rozstrzygnięto w oparciu o § 2 ust. 3, § 5 oraz § 12 ust. 4 pkt 2 w związku z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz

ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).